

Тетяна В. Мірзоєва*

ДО ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДОЦІЛЬНОСТІ САДІВНИЦТВА В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ І СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У статті досліджено особливості сучасного стану галузі садівництва в Україні. Доведено, що даний напрямок агробізнесу характеризується високим рівнем перспективності. Узагальнено й згруповано аргументи, що визначають економічну доцільність розвитку садівництва. Зокрема, виокремлено чинники потенціалу галузі та економічні вигоди, які можна отримати з розвитком садівництва. Увагу зосереджено на тому, що за умови професійного підходу можливо: досягти високого рівня рентабельності вирощування плодкових дерев; вирощувати сорти, що відповідають найвищим вимогам; виходити на Європейський ринок. Акцентовано увагу на можливостях переробки продукції садівництва, які стабільно розширюються. Зокрема, з'ясовано, що станом на 2025 р. Україна є топовим гравцем із виробництва яблучного концентрату у світі. Зосереджено увагу на ризиках, які супроводжують агробізнес у галузі садівництва. Виявлено, що в умовах війни суттєво зріс рівень традиційних ризиків і те, що виробники галузі садівництва зіткнулися з низкою нових ризиків. Обґрунтовано, що потенціалом садівництва, насамперед, можуть скористатися представники дрібного і малого бізнесу на селі. У цьому контексті розглянуто державну підтримку садівництва через призму програми «єРобота». Розглянуто приклади успішного бізнесу в галузі садівництва. Обґрунтовано, що садівництво – це той напрямок агробізнесу, де можна реалізувати комплексну ефективну бізнес-модель малого фермерського господарства. Визначено фактори, які необхідно враховувати, щоб досягти ефективного розвитку садівництва як передумови розвитку агробізнесу і сільських територій. Доведено, що розвиток садівництва потенційно може сприяти розвитку агробізнесу і сільських територій.

Ключові слова: галузь садівництва; аграрний бізнес; розвиток сільських територій; ризики; ефективність; рентабельність.

Табл. 2. Літ. 27.

DOI: 10.32752/1993-6788-2025-1-288-95-105

Tetiana Mirzoieva

ON THE ISSUE OF THE ECONOMIC FEASIBILITY OF HORTICULTURE IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF AGRIBUSINESS AND RURAL AREAS

The article examines the features of the current state of the horticulture industry in Ukraine. It is proven that this direction of agribusiness is characterized by a high level of prospects. The arguments that determine the economic feasibility of the development of horticulture are summarized and grouped. In particular, the factors of the industry's potential and the economic benefits that can be obtained from the development of horticulture are highlighted. Attention is focused on the fact that, with a professional approach, it is possible to: achieve a high level of profitability in growing fruit trees; grow varieties that meet the highest requirements; and enter the European market. The focus is on the steadily expanding opportunities for processing horticultural products. The risks that accompany agribusiness in the field of horticulture are examined. It is established that in war conditions the level of traditional risks has increased significantly, and gardeners have faced a number of new risks. Natural and climatic risks, risks of a shortage of fresh water for irrigation of plantations, etc. also remain relevant. It is substantiated that the potential of horticulture can primari-

* National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Kyiv. Ukraine.

ly be used by representatives of small and medium-sized businesses in rural areas. In this context, state support for horticulture was considered through the prism of the "eWork" program. Examples of successful businesses in the field of horticulture are considered. It is substantiated that horticulture is the direction of agribusiness where it is possible to implement a comprehensive, effective business model for a small farm. Factors that need to be taken into account in order to achieve effective development of horticulture in combination with the development of agribusiness and rural areas have been identified. One of the main such factors is the further development of state support for horticulture. It is proven that the development of horticulture can potentially contribute to the development of agribusiness and rural areas.

Keywords: horticulture industry; agrarian business; rural development; risks; efficiency; profitability.

Peer-reviewed, approved and placed: 11.06.2025.

Постановка проблеми. Китайське прислів'я говорить: якщо плануєш на рік сій рис, якщо плануєш на десять років закладай сад, якщо плануєш на століття виховуй наступне покоління. Розвиток садівництва в Україні в останнє десятиліття демонструє, що поступово галузь виходить на «орбіту» довгострокового планування, хоча й доволі стрибкоподібно.

За статистичними даними ФАО станом на довоєнний період Україна була 9-му місці у світі за площею орних земель і на 25-му – за розміром с. г. угідь. Разом із тим Україна була на 35-й сходинці за площею багаторічних насаджень і на 145-й позиції за її часткою в землях сільськогосподарського призначення. Експерти аграрного ринку розглядають це як свідчення значного потенціалу садівництва в Україні, з одного боку, а з іншого – як свідчення наявності ризиків, які стримують розвиток галузі [24]. Питання чи переважають ризики садівництва його потенціал залишається відкритим, особливо зважаючи на те, що всупереч усьому Україна є одним із найбільших світових виробників фруктів і ягід у розрізі дев'яти з сімнадцяти культур, які вирощуються в наших кліматичних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу сучасного стану садівництва в Україні й за кордоном, пошуку шляхів його розвитку приділяли увагу багато науковців і практиків. Так, Загороднюк О.В. та ін. аналізували тенденції розвитку сучасного стану садівництва України в контексті реалізації Програми розвитку садівництва до 2025 року [7]. Колокольчикова І.В. на підставі оцінки сучасного стану галузі садівництва в Україні обґрунтувала необхідність виробництва продукції галузі для забезпечення рівня індикатора достатності споживання [10]. Барабаш Л.О. і Мазур К.В. досліджували сучасні тенденції й проблеми функціонування промислового садівництва, з урахуванням регіональних відмінностей і стану відтворення садів і ягідників [1]. А. Комендантова і Н. Доброва аналізували стан українського ринку плодово-ягідної продукції, виявили основні проблеми, що стримують його розвиток і представили рекомендації щодо їх подолання [11]. Бендасюк О.О. і Алмашій Я.І. розглядали розвиток сучасного садівництва через призму еколого-економічних проблем і дійшли висновку, що в Україні основні ризики галузі пов'язані з природно-кліматичними умовами і повільними темпами інтенсифікації [2]. Козіна Т.В. досліджувала потенціал садівництва і напрями його ефективного використання на прикладі господарювання в

умовах Поділля [9], а Савіна О. та ін. поточний стан ведення садівництва на Закарпатті й можливості його зміцнення шляхом запозичення досвіду країн Європи [21]. Паламарчук І.І. досліджував стан і перспективи вирощування плодово-ягідних рослин в умовах інтенсифікації садівництва і акцентував увагу на тому, що серед переваг, які дозволяють вирощувати плодово-ягідні культури в Україні й отримувати від цього високі прибутки, найважливішою є помірний клімат [19]. Мішенін Є.В. та ін. розглядали напрямки організаційно-економічного розвитку українського садівництва в контексті забезпечення продовольчої безпеки [15]. Мельниченко С.Г. і Богасьорова Л.М. оцінювали сучасний стан вирощування зерняткових культур в Україні й дійшли висновку, що воно є перспективним напрямом [13]. Москалець Т.З. та ін. досліджували стан і перспективи вирощування малопоширених плодово-ягідних рослин у сучасному садівництві України [16]. Mukherjee D. та ін. стверджували, що садівництва є засобом для існування дрібних фермерів засадах на сталого розвитку [27]. Bhat A. та ін. вивчали короткострокові й довгострокові зв'язки між економічним зростанням і загальним обсягом виробництва садівничої продукції, з урахуванням тенденції до зростання виробництва садівничої продукції [26]. Це приклади тільки окремих наукових досліджень розвитку садівництва, зважаючи на вагомість і перспективність галузі їх величезна кількість. У свою чергу, вагомість галузі в аграрному секторі економіки і її перспективність із багатьох точок зору зумовлює й потребу в подальших дослідженнях із урахуванням змінних умов сьогодення.

Мета статті полягає в обґрунтуванні економічної доцільності садівництва в контексті розвитку дрібного і малого агробізнесу та сільських територій із урахуванням сучасних ризиків.

Основні результати досліджень. Методологічну базу дослідження склали праці вітчизняних і зарубіжних учених, експертів і практиків щодо проблематики розвитку садівництва в розрізі різних ракурсів, інформація офіційного сайту Міністерства аграрної політики та продовольства України, офіційного інтернет-порталу «Дія» та з профільних інтернет-платформ Agrotimes, Kurkul.com, Agro-online і Agrologistyka. Загальна методологія дослідження ґрунтується на діалектичному методі пізнання, системному і комплексному підході до визначення потенціалу садівництва та можливостей його використання для розвитку агробізнесу і сільських територій. У тому числі, для досягнення поставленої мети, зокрема обґрунтування економічної доцільності садівництва, були використані методи аналізу, синтезу та логічного узагальнення.

За даними ФАО в Україні споживання фруктів, продукції галузі садівництва, становить 50,3 кг на особу в рік, що орієнтовно кілограм на тиждень. Це вдвічі менше, ніж у розвинених країнах Європи і в півтора рази менше, ніж у середньому у світі [24]. А якщо взяти до уваги країни Африки, Америки та Океанії, то їхні мешканці споживають у 4-5 разів більше фруктів, аніж українці. До того ж при всій різноманітності фруктових соків, представлених в Україні, саме якісних соків прямого віджиму вкрай мало. При цьому українська галузь садівництва потенційно може забезпечити фруктами внутрішній ринок і на даний час вважається одним із найперспективніших напрямів агробізнесу.

Тим більше, що свої корективи вносять зміни клімату. Зважаючи на те, що клімат змінюється в сторону потепління, в Україні з'являються можливості висаджувати і вирощувати сади там, де їх ніколи раніше не було. Варто зауважити, що в умовах війни увага до садівництва з боку українських аграріїв зростає «на фоні того, що через війну рентабельність зернових культур падає, люди шукають їм рентабельнішу заміну, з тривалою перспективою» [18].

Аргументами на користь економічної доцільності розвитку садівництва в Україні виступає й низка інших факторів (табл. 1), основними з яких є наступні. По-перше, хоча закладання саду є досить високовартісним капіталовкладенням (станом на 2024 рік для закладання 1 гектара саду потрібно було близько 300 тис. грн, а станом на 2025 р. за оцінками різних експертів на закладку 1 га інтенсивного саду потрібно до 500 тис. грн), тим не менше при правильному підході, рентабельність виробництва є однією з найвищих серед усіх галузей сільського господарства. Наприклад, окупність бізнесу з виробництва яблук – близько 4-5 років, а рентабельність вирощування – 100-120% [22].

Таблиця 1. Аргументи, що визначають економічну доцільність розвитку садівництва, сформовано автором

Чинники потенціалу галузі	Вигоди
Сприятливі кліматичні умови	Довгостроковий економічний результат
Значні площі с.г. угідь	Стійкий збут продукції
Обсяг внутрішнього ринку, високий попит	Високий дохід із гектара
Близький ринок Євросоюзу	Короткий період окупності за умови інтенсивного виробництва (орієнтовно вкладення повертаються на п'ятий рік від посадки)
Підвищення врожайності завдяки сучасним технологіям	Тривалий термін зберігання
Розвинута переробка	Висока рентабельність

По-друге, в останні роки українські садівники мають доступ до провідних розсадників Європи, США і Канади, тому з'явилася можливість вирощувати сорти, що відповідають найвищим вимогам. У свою чергу і по-третє, завдяки цьому з'явилася можливість виходити на Європейський ринок із продукцією садівництва, що розширило географію збуту для українських садівників. На користь українським садівникам сформований у Європі тренд так званих «снекових перекусів» – сушені овочі/фрукти і зростаючий попит на сушені плоди в Україні. Додамо до цього, що внутрішній попит на фрукти в Україні завжди характеризувався і характеризується високим рівнем. У виробників на внутрішньому ринку існує два основних напрямки реалізації:

1) оптовий продаж великим торговельним мережам, громадським закладам харчування, переробним заводам, виробникам вина і сидру, оптовим фірмам-посередникам;

2) роздрібна торгівля на ринках, ярмарках і безпосередньо покупцям. По-четверте, плоди, вирощені на українських чорноземах за смаковими якостями

незрівнянні з плодами, що вирощені на європейських піщано-кам'янистих ґрунтах [23].

Особливої уваги заслуговують можливості переробки продукції садівництва, які стабільно розширюються. Наприклад, тільки одне яблуко можливо перетворити на безліч продуктів і видів сировини для подальшого використання. У процесі переробки яблук можна отримати сік прямого віджиму, соковий концентрат, пюре, пектин, пудру, натуральну ароматичну речовину і навіть спирт. Відходи з яблук використовуються для виробництва сухого пектину, який є важливим інгредієнтом у кондитерській і фармацевтичній промисловостях. Відтак, станом на 2025 р. Україна є топовим гравцем із виробництва яблучного концентрату у світі – один із найякісніших концентратів робиться саме з українських яблук. Це стало можливим значною мірою завдяки тому, що закладання яблуневих садів в Україні в останні роки відбувалися найшвидшими темпами. При цьому все ще актуальним залишається навчитися вирощувати плоди (і не тільки яблука) найвищої якості, щоб вони були конкурентоспроможними на ринку Євросоюзу. Не можна оминати увагою те, що нині в Україні діє грантова програма тільки для переробної галузі (постанова Кабінету Міністрів України від 24.06.2022 №739), у якій садівничі підприємства взяти участь технічно не можуть [6]. Цей факт, зважаючи на потенціал переробки продукції садівництва, певним чином гальмує розвиток садівничої галузі, обмежуючи можливості диверсифікації діяльності.

Таким чином, попри наявність низки аргументів, які підтверджують економічну доцільність розвитку садівництва в Україні, не можна оминати увагою той факт, що в умовах війни розвиток галузі, як і загалом агробізнесу, знаходиться під впливом ризиків, рівень яких суттєво зріс. Загалом, виробники галузі садівництва стикаються у своїй діяльності з економічними і фінансовими ризиками, ціновими і логістичними, виробничими і кадровими, технологічними і кліматичними [14]. А в умовах війни виробники в галузі садівництва стикнулися з ризиками здорожчання виробництва, втрати ринків збуту і зменшення доходів. Значно зросла вартість пального, засобів захисту рослин, майже втричі зросли ціни на добрива. Орієнтовно собівартість виробництва в галузі садівництва в умовах війни зросла на 25% і вище. Ключовим фактором формування собівартості виступає людський ресурс – зважаючи на кадровий дефіцит, агровиробники з початку війни збільшують заробітні плати працівникам. При цьому вартість продукції змінилася тільки незначною мірою. Загострилася проблема дефіциту сертифікованого садивного матеріалу, так як частина великих вітчизняних розсадників знаходяться в окупації (наприклад, на Херсонщині), в зоні бойових дій або знищені зовсім (наприклад, Бахмутський розсадник).

Багатьох аграріїв зупиняють ризики, пов'язані з факторами навколишнього середовища: сильні морози в зимову пору року, приморозки навесні, сильні дощі й град літом. Разом із тим, під дію природно-кліматичних ризиків підпадають усі виробники в галузі рослинництва – ризикують і ті, що сіють пшеницю, кукурудзу, соняшник або садять яблуню. Природно-кліматичні ризики можуть спричинити втрату частини чи всього врожаю у всіх

галузях сільського господарства. Однак у цьому контексті садівництво має переваги – це можливість поставити протиградові сітки і протиградові установки, а також димові гармати та вентилятори від приморозків. Безумовно для цього потрібні фінанси, проте практика свідчить, що виробники, які вкладають значні суми в закладку саду, знаходять і необхідні кошти для його захисту для того, щоб отримувати стабільні прибутки.

Суттєво стримує розвиток садівництва проблема, пов'язана з забезпеченням галузі водою. У цьому контексті фахівці рекомендують запозичувати досвід європейських країн. Зокрема, позитивний досвід у розв'язанні питання водопостачання агровиробників має Німеччина, де реалізується дуже серйозний екологічний підхід до збереження як водних, так і загалом земельних ресурсів. Там чистять русла річок, укріплюють береги, засаджують землі [6]. На жаль, в Україні все навпаки, тому на часі дії на рівні держави – передусім запровадження довгострокових національних програм із відновлення і збереження водних і земельних ресурсів, що у свою чергу сприятиме розвитку агробізнесу і сільських територій.

Особливо важливо, що потенціалом садівництва, як свідчить і вітчизняний, і світовий досвід, насамперед, можуть скористатися представники дрібного і малого бізнесу на селі. Зокрема, в Україні наявність сучасних сортів плодових дерев і технологій вирощування відкривають для фермерів значні можливості. До прикладу, станом на 2025 рік українські яблука успішно конкурують на міжнародному ринку з продукцією таких визнаних виробників як Польща і Молдова. За умови закладання саду з використанням сучасних технологій, фермер гарантовано вийде в плюс у найближчі 2-3 роки. До того ж, зважаючи на те, що є широкі можливості скористатися державною і недержавною підтримкою, які активувалися в умовах війни. Так, уже в 2025 р. перші чотири агровиробники отримали грантову допомогу на суму 28 млн грн у рамках програми, спрямованої на розвиток садівництва, ягідництва та виноградарства (табл. 2). Загалом із початку дії програми «Робота» на розвиток садівництва і теплиць було виплачено більше 1,21 млрд грн грантової допомоги 252 сільгоспвиробникам. Із них на розвиток садівництва, ягідництва і виноградарства виплачено 885,4 млн грн 196 господарствам, із яких у повному обсязі отримали кошти 180 фермерів [3]. Вагомим є той факт, що в разі, якщо власник саду дотримується всіх умов програми, то повертати гроші державі непотрібно. При цьому, найбільше коштів, а саме до 400 тисяч гривень за гектар, фермери можуть отримати, якщо будуть вирощувати лохину, чорницю, груші чи яблука; до 350 тис. грн інвестицій можна отримати на облаштування черешневого саду; за насадження ліщини і волоського горіха можна отримати до 250 тисяч гривень; до 140 тис. грн за гектар – за насадження смородини, обліпихи, сливи чи вишні.

Варто зазначити, що сучасне садівництво в сегменті дрібного агробізнесу також диверсифікується. Прикладом розвитку садівництва саме фермерськими господарствами є вирощування кизилу, яке активно запроваджується на Житомирщині, Вінниччині та Миколаївщині. Економічна доцільність вирощування цього дерева пояснюється, насамперед,

тим, що кизил в умовах України може плодоносити понад 100 років і має значний експортний потенціал [17]. Дедалі популярнішим в Україні стає виробництво інжиру, так як воно передбачає досить легку агротехнологію. Зокрема, інжир мало вразливий до шкідників, не потребує складного підживлення і не схильний до хвороб. Значною мірою популярність і економічна доцільність вирощування інжиру зумовлюється тим, що це скороплідна культура, що має широкий спектр сортів, а також коротким періодом окупності насаджень – уже на третій рік збору врожаю дохід може окупити всі фінансові витрати на закладку саду [8].

Таблиця 2. Програма «єРобота» як дієвий інструмент державної підтримки садівництва, [4, 5]

Основні характеристики	Сутність характеристик
Коли запроваджена та мета	Урядова грантова програма діє з 1 липня 2022 року і має на меті підтримку малого і середнього бізнесу.
Основні переваги	Можливість для кожного бажаного створити чи розвинути власний бізнес за напрямками «Своя справа», «Свій сад», «Своя теплиця», «Новий рівень».
Умови надання допомоги	Гранти надаються в розмірі не більше 70% вартості проекту, проте не більше 10 млн грн (від 140 до 400 тисяч гривень за гектар). Земля для саду має бути у власності заявника чи оренді на термін не менше 7 років. Заявник має профінансувати власними чи кредитними коштами не менше 30% вартості проекту. Фермер має працевлаштувати необхідну кількість працівників: для садів – від 5 до 10 постійних і 125-425 сезонних робітників, залежно від виду насаджень. Вести діяльність визначений час, для садівника – не менше 5 років.
Вимоги до площі та земельної ділянки нового саду	Гранти надаються для саду площею від 1 до 25 га на земельній ділянці чи на суміжних земельних ділянках.
Джерела фінансування	Кошти Світового банку в рамках «Екстреного проекту надання інклюзивної підтримки для відновлення сільського господарства України (ARISE)».
Куди можна спрямовувати отримані за програмою кошти	За грантові кошти можна покривати витрати на закупівлю саджанців, обладнання, систем поливу, засобів захисту рослин, добрив і інше.

Але навіть, якщо це будуть традиційні яблука і груші, то за професійного підходу, фермери також можуть створити високорентабельний бізнес. До того ж, садівництво – це той напрямок агробізнесу, де можна реалізувати комплексну ефективну бізнес-модель малого фермерського господарства, яка розповсюджена в Європі та США і яка є одним із локомотивів розвитку сільських територій. Мова йде про господарства з власним виробництвом і переробкою продукції, а також із власним фірмовим магазинчиком. Одним із прикладів такої побудови бізнесу є сімейне фермерське господарство

«Валентина», яке знаходиться в селі Святопетрівське Києво-Святошинського району Київської області і де на площі 9,5 га розташовані яблуневий і сливовий сади, складське приміщення, установка для виготовлення соків прямого віджиму і фермерський магазинчик [12]. Що актуально – це те, що в садівництві, як і в інших галузях агробізнесу, важливо на самому початку визначитися з каналами реалізації. У багатьох випадках саме неможливість продати вирощений урожай робить цей бізнес збитковим. Тому з прибутками залишаються ті виробники, які мають чіткий бізнес план щодо виробництва і реалізації продукції. Як стверджують фахівці практики – краще закласти 5 га саду, проте технологічно правильно і якісними саджанцями, чим 10 га, але без належного підходу [20]. Подібна ситуація з посадковим матеріалом: більш дешево не означає якісне. Ефективне вирощування продуктивних саджанців можливе за умови дотримання всієї технології, що передбачає наявність свіжої землі, ручний обробіток, відсутність гербіцидів. Окрім того, плануючи садівничий бізнес, насамперед потрібно розглянути потенціал садових культур, враховуючи специфіку регіону, ринковий попит і економічну вигідність. Вибір оптимальних високоврожайних сортів, стійких до хвороб і пристосованих до місцевих умов забезпечить стабільні врожаї та високу якість плодів.

Загалом, для ефективного розвитку садівництва в контексті розвитку агробізнесу і сільських територій необхідно враховувати кілька ключових факторів. По-перше, значною мірою підвищити ефективність садівництва можуть інноваційні технології вирощування. Зокрема, використання систем крапельного зрошення, сучасних засобів захисту рослин і добрив дозволяє збільшити врожайність і покращити якість плодів [25]. По-друге, важливим для збільшення конкурентоспроможності продукції українських садівників на внутрішньому і зовнішньому ринках є поліпшення транспортної та логістичної інфраструктури, що дозволить знизити витрати на транспортування і забезпечити високу якість плодів. По-третє, розширення експортних можливостей через налагодження партнерських відносин із зарубіжними покупцями може сприяти збільшенню обсягів продажів продукції українського садівництва. А, зважаючи на зростаючий попит у країнах Європи на екологічно чисту продукцію, для українських садівників відкриваються нові експортні можливості. Переорієнтація на органічне виробництво і впровадження екологічно безпечних методів вирощування плодів дозволить одночасно і залучити нових споживачів, і збільшити додану вартість продукції. І, по-четверте, сприяти ефективному розвитку садівництва може згадана державна підтримка, зокрема зважаючи на те, що переважно суб'єктами господарювання в галузі є дрібні й малі виробники. Варто зауважити, що підтримуючи садівників держава опосередковано сприяє розвитку сільських територій і аграрного бізнесу.

Висновки. Таким чином, у ході дослідження обґрунтовано, що через розвиток садівництва можливо досягти синергетичного ефекту. Так, функціонування суб'єктів господарювання галузі сприяє розвитку дрібного і малого агробізнесу, що у свою чергу сприяє розвитку сільських територій. Останнє зумовлюється, насамперед, високою трудомісткістю галузі, що

вимагає залучення значної кількості працюючих, а отже сприяє працевлаштуванню сільського населення. Важливо, що за невеликих площ насаджень можливо реалізувати комплексну бізнес-модель фермерського господарства, ефективність якої неодноразово підтверджена в Європі та США як загалом, так і в контексті розвитку сільських територій. Вагомими аргументами на користь розвитку садівництва є те, що продукція галузі у значних обсягах експортується та є сировиною для переробної промисловості. До того ж садівники можуть як реалізувати вирощену продукцію переробникам, так і розвивати переробку в рамках власного бізнесу, що означає створення продукції з доданою вартістю. Перспективи розвитку галузі садівництва зумовлюються вигодами і чинниками, що визначають потенціал цього бізнесу, основними з яких є високий і стабільний попит, потенційно висока рентабельність, експортоорієнтованість, сприятливі природно-кліматичні умови, широкий вибір сортів плодкових дерев і можливості впровадження сучасних технологій. При цьому, виявлено й стримуючі розвиток галузі фактори, основними з яких є ризики, пов'язані з необхідністю значних інвестицій у розвиток бізнесу та природними катаклізмами. Має місце й неохочість (у переважній більшості) українських фермерів ризикувати та переходити на нові види діяльності. Тому ще одним важливим аспектом розвитку галузі садівництва має бути подальше поширення інформації про потенціал галузі в суспільстві та підвищення рівня освіти й кваліфікації працівників яблуневих господарств. Відповідно, подальші дослідження автора будуть зосереджені на даній проблематиці в контексті необхідності формування передумов розвитку агробізнесу і сільських територій.

1. Барабаш Л.О., Мазур К.В. Розвиток промислового садівництва в умовах євроінтеграційних процесів. Економіка АПК. 2019. № 12. С. 69-79.

2. Бендасюк О.О., Алмашій Я.І. Еколого-економічні проблеми сучасного садівництва та шляхи їх вирішення. Збалансоване природокористування. 2023. № 3. С. 84-92.

3. Гніп Г. Перші держгранти в 2025 році отримали 4 садівничі господарства. 2025. URL: <https://agrotimes.ua/ovochi-sad/pershi-derzhgranty-v-2025-roczii-otrimaly-4-sadivnychi-gospodarstva/>

4. Грант на сад. Офіційний інтернет-портал «Дія». 2025. URL: <https://diia.gov.ua/services/grant-na-sad>

5. Грантова підтримка господарств. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційний веб сайт. 2025. URL: <https://dotacii2019.minagro.gov.ua/>

6. Громов Д. Перебудова садівництва. Сергій Бойчук, голова асоціації «Вінницясадвинпром». 2024. URL: <https://agrotimes.ua/interview/perebudova-sadivnyctva/>

7. Загороднюк О.В., Длугоборська Л.В., Пархоменко Л.А., Клименко Л.В. Оцінка сучасного стану сучасного стану садівництва в контексті управління інвестиційною привабливістю підприємств галузі. Збірник наукових праць Уманського НУС. 2022. № 100. Ч. 2. С. 402-411. DOI: <https://doi.org/10.31395/2415-8240-2022-100-2-402-411>

8. Инжировый сад окупается за три роки. 2021. URL: <https://www.growhow.in.ua/inzhyrovyi-sad-okupaetsia-za-try-roky-fermer/>

9. Козіна Т.В. Потенціал садівництва та напрями його ефективного використання в умовах Поділля. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. 2023. Випуск 1(38). С. 20-25.

10. Колокольчикова І.В. Сучасний стан та тенденції розвитку галузі садівництва в Україні. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. 2016. Вип. 2. С. 128-138.

11. Комендантова А., Добрава Н. Аналіз розвитку ринку плодово-ягідної продукції в Україні. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2018. № 6-7. С. 75-90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2018_6-7_7

12. Маленький бізнес – великі перспективи: ефективна модель сімейного садівничого господарства. Журнал «Напої. Технології та Інновації». 2018. URL: <https://techdrinks.info/malenkyu-biznes-velyky-perspektyvu-efektyvna-model-simeynoho-sadivnychoho-hospodarstva/>

13. Мельниченко С.Г., Богатьорова Л.М. Просторово-часові тенденції вирощування зерняткових на території України. Таврійський науковий вісник. 2021. № 127. С. 83-89.

14. Мірзоева Т., Жарун О., Коротєєв М. Обґрунтування перспектив розвитку садівництва в Україні з урахуванням притаманних йому ризиків. Сталий розвиток економіки. 2025. № 2(53). С. 124-131. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-17>

15. Мішенін Є.В. та ін. Розвиток збалансованого інтенсивного садівництва: стратегічні орієнтири планування в контексті забезпечення продовольчої безпеки. Збалансоване природокористування. 2024. № 4. С. 15-23.

16. Москалець Т.З. та ін. Стан і перспективи селекції та вирощування плодово-ягідних рослин, малопоширених в культурі, в сучасному садівництві України. Садівництво. 2020. Вип. 75. С. 58-78. DOI: <https://doi.org/10.35205/0558-1125-2020-75-58-78>

17. На Дніпропетровщині фермер заклав кизилловий сад. 2024. URL: <https://www.agronom.com.ua/na-dnipropetrovshyni-fermer-zaklav-kyzylovij-sad/>

18. Немцева Ю. Фундукові насадження вже перевищили площі волоського горіха. Kurkul.com. 2024. URL: <https://kurkul.com/news/36534-fundukovi-nasadjennya-vje-perevischili-ploschi-voloskogo-goriha>

19. Паламарчук І.І. Стан і перспективи вирощування плодово-ягідних рослин та винограду в умовах інтенсифікації садівництва. Сільське господарство та лісівництво. 2024. № 32. С. 109-120.

20. Правда про садівництво: як створити прибутковий бізнес? Agro-online. 2025. URL: <https://app.agro-online.com/28648/details/>

21. Савіна О., Шейдик К., Маргітай Л., Попович Г., Вантюх О., Глюдзик-Шемота М. Розвиток садівництва як стратегічний напрям регіональної економіки Закарпаття. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2024. Том 5(58). С. 380-389. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptrp.5.58.2024.4484>

22. Смакота Я. Вирощування яблук як бізнес. 2024. URL: <https://agroapp.com.ua/uk/blog/viroshyvannya-yablyk-yak-biznes>

23. Філософія садівництва. URL: <http://eko-jagoda.lviv.ua/filosofiya-sadivnytstva/>

24. Шавалюк Л. Українське садівництво: посадити й заробити. Український тиждень. 2020. URL: <https://tyzhden.ua/ukrainske-sadivnytstvo-posadyty-j-zarobyty/>

25. Які найплодовитіші яблука в Україні. 2024. URL: https://agrolistyka.in.ua/najplodovitishi-jabluka-v-ukrajini/#google_vignette

26. Bhat A., Sultan A., Latief M., Rashid P., Malik H.A., Qureshi I. An econometric analysis of horticulture and economic growth in Jammu and Kashmir. Sarhad Journal of Agriculture. 2024. № 40(3). P. 692-701. URL: <https://dx.doi.org/10.17582/journal.sja/2024/40.3.692.701>

27. Mukherjee D., Jena L.K., Chakraborty S., Debnath R., Hasan K.K. Impact of horticulture on the sustainable livelihood development of smallholders: a SPAR-4-SLR & future research agenda. Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal. 2024. № 10(2). P. 80-115. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2024.10.02.04>

1. Barabash, L.O., Mazur, K.V. (2019). Rozvytok promysloвого sadivnytstva v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv. Ekonomika APK, 12, 69-79.

2. Bendasiuk, O.O., Almashii, Ya.I. (2023). Ekolohe-ekonomichni problemy suchasnoho sadivnytstva ta shliakhy yikh vyrishennia. Zbalansovane pryrodokorystuvannia, 3, 84-92.

3. Hnyr, H. (2025). Pershi derzhhranty v 2025 rotsi otrymaly 4 sadivnychi gospodarstva. Retrieved from <https://agrotimes.ua/ovochi-sad/pershi-derzhhranty-v-2025-rotsi-otrymaly-4-sadivnychi-gospodarstva/>

4. Hrant na sad. (2025). Ofitsiyni internet-portal «Diia». Retrieved from <https://diia.gov.ua/services/grant-na-sad>

5. Hrantova pidtrymka gospodarstv. (2025). Ministerstvo ahrarynoi polityky ta prodovolstva Ukrainy. Ofitsiyni veb sait. Retrieved from <https://dotacii2019.minagro.gov.ua/>

6. Hromov, D. (2024). Perebudova sadivnytstva. Serhii Boichuk, holova asotsiatsii «Vinnytsiasadvynprom». Retrieved from <https://agrotimes.ua/interview/perebudova-sadivnyctva/>

7. Zahorodniuk, O.V., Dluhoborska, L.V., Parkhomenko, L.A., Klymenko, L.V. (2022). Otsinka suchasnoho stanu suchasnoho stanu sadivnytstva v konteksti upravlinnia investytsiinoiu pryvablyvistiu pid-pryiemstv haluzi. Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho NUS, 100(2), 402–411. DOI: <https://doi.org/10.31395/2415-8240-2022-100-2-402-411>
8. Inzhyroviy sad okupaetsia za try roky. (2021). Retrieved from <https://www.growhow.in.ua/inzhyrovyi-sad-okupaetsia-za-try-roky-fermer/>
9. Kozina, T.V. (2023). Potentsial sadivnytstva ta napriamy yoho efektyvnoho vykorystannia v umovakh Podillia. Podilskyi visnyk: silske hospodarstvo, tekhnika, ekonomika, 1(38), 20–25.
10. Kolokolchukova, I.V. (2016). Suchasnyi stan ta tendentsii rozvytku haluzi sadivnytstva v Ukraini. Naukovi pratsi Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii, 2, 128–138.
11. Komendantova, A., Dobrova, N. (2018). Analiz rozvytku rynku plodovo-yahidnoi produktsii v Ukraini. Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu, 6-7, 75-90. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2018_6-7_7
12. Malenkyi biznes – velkyi perspektyvy: efektyvna model simeynoho sadivnychoho hospodarstva. (2018). Zhurnal «Napoï. Tekhnologii ta Innovatsii». Retrieved from <https://techdrinks.info/malenkyi-biznes-velyki-perspektyvy-efektyvna-model-simeynoho-sadivnychoho-hospodarstva/>
13. Melnychenko, S.H., Bohadorova, L.M. (2021). Prostorovo-chasovi tendentsii vyroshchuvannia zerniatkovykh na terytorii Ukrainy. Tavriiskyi naukovyi visnyk, 127, 83–89.
14. Mirzoieva, T., Zharun, O., Korotieiev, M. (2025). Obhruntuvannia perspektyv rozvytku sadivnytstva v Ukraini z urakhuvanniam prydamannykh yomu ryzykiv. Stalyi rozvytok ekonomiky, 2(53), 124–131. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-17>
15. Mishenin, Ye.V. ta in. (2024). Rozvytok zbalansovanoho intensyvnoho sadivnytstva: stratehichni oriientyry planuvannia v konteksti zabezpechennia prodovolchoi bezpeky. Zbalansovane pryrodokorystuvannia, 4, 15–23.
16. Moskalets, T.Z. ta in. (2020). Stan i perspektyvy selektsii ta vyroshchuvannia plodovo-yahidnykh roslyn, maloposhyrenykh v kulturi, v suchasnomu sadivnytstvi Ukrainy. Sadivnytstvo, 75, 58–78. DOI: <https://doi.org/10.35205/0558-1125-2020-75-58-78>
17. Na Dnipropetrovshchyni fermer zaklav kyzylovyi sad. (2024). Retrieved from <https://www.agronom.com.ua/na-dnipropetrovshchyni-fermer-zaklav-kyzylovyi-sad/>
18. Nemtseva, Yu. (2024). Fundukovi nasadzhenia vzhe perevyschly ploshchi voloskoho horikha. Kurkul.com. Retrieved from <https://kurkul.com/news/36534-fundukovi-nasadjennya-vje-perevischili-ploshchi-voloskogo-goriha>
19. Palamarchuk, I.I. (2024). Stan i perspektyvy vyroshchuvannia plodovoiyahidnykh roslyn ta vnohradu v umovakh intensyfikatsii sadivnytstva. Silske hospodarstvo ta lisivnytstvo, 32, 109–120.
20. Pravda pro sadivnytstvo: yak stvoryty prybutkovyi biznes? (2025). Agro-online. Retrieved from <https://app.agro-online.com/28648/details/>
21. Savina, O., Sheidyk, K., Marhitai, L., Popovych, H., Vantiukh, O., Hliudzyk-Shemota, M. (2024). Rozvytok sadivnytstva yak stratehichniy napriam rehionalnoi ekonomiky Zakarpattia. Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky, 5(58), 380–389. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.58.2024.4484>
22. Smakota, Ya. (2024). Vyroshchuvannia yabluk yak biznes. Retrieved from <https://agroapp.com.ua/uk/blog/viroshyvannya-yablyk-yak-biznes>
23. Filosofiia sadivnytstva. Retrieved from <http://eko-jagoda.lviv.ua/filosofiia-sadivnytstva/>
24. Shavaliuk, L. (2020). Ukrainiske sadivnytstvo: posadyty y zarobyty. Ukrainskiy tyzhden. Retrieved from <https://tyzhden.ua/ukrainske-sadivnytstvo-posadyty-j-zarobyty/>
25. Yaki naiplo dovityshi yabluka v Ukraini. (2024). Retrieved from https://agrologistyka.in.ua/naj-plodovitishi-jabluka-v-ukrajini/#google_vignette
26. Bhat, A., Sultan, A., Latief, M., Rashid, P., Malik, H.A., Qureshi, I. (2024). An econometric analysis of horticulture and economic growth in Jammu and Kashmir. Sarhad Journal of Agriculture, 40(3), 692–701. Retrieved from <https://dx.doi.org/10.17582/journal.sja/2024/40.3.692.701>
27. Mukherjee, D., Jena, L.K., Chakraborty, S., Debnath, R., Hasan, K.K. (2024). Impact of horticulture on the sustainable livelihood development of smallholders: a SPAR-4-SLR & future research agenda. Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal, 10(2), 80–115. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2024.10.02.04>